

THỰC TRẠNG QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC HÌNH THỨC ĐÀO TẠO TỪ XA THEO PHƯƠNG THỨC TRỰC TUYẾN TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC MỞ HÀ NỘI

Bùi Thị Lự¹, Nguyễn Thị Thu Hằng², Trần Thị Khánh Hòa³

Tóm tắt. Đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến là hình thức đào tạo hiện đại, cho phép người học tiếp cận kiến thức mà không cần gặp mặt trực tiếp với giảng viên. Phương thức này không chỉ mang lại sự linh hoạt về thời gian và không gian mà còn mở rộng cơ hội học tập cho nhiều đối tượng khác nhau. Tuy nhiên, bối cảnh chuyển đổi số cùng với yêu cầu ngày càng cao của người học và thị trường lao động đặt ra nhiều thách thức cho quá trình đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến đòi hỏi công tác quản lý dạy học phải chủ động và tích cực đổi mới. Bài viết này tập trung vào việc nghiên cứu thực trạng quản lý hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến tại trường Đại học Mở Hà Nội nhằm đánh giá những điểm mạnh và những điểm cần cải thiện của nhà trường.

Từ khóa: Quản lý, đào tạo từ xa, phương thức trực tuyến, dạy học trực tuyến, đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến.

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh chuyển đổi số giáo dục diễn ra mạnh mẽ như hiện nay, đào tạo từ xa nói chung và đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến nói riêng đang trở thành xu hướng tất yếu, đáp ứng nhu cầu học tập linh hoạt của sinh viên. Trường Đại học Mở Hà Nội với sứ mệnh tiên phong trong lĩnh vực giáo dục từ xa đã và đang tích cực triển khai dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến nhằm tận dụng những ưu thế của thời kỳ công nghệ và nâng cao chất lượng đào tạo từ xa. Tuy nhiên, quá trình quá trình quản lý hoạt động dạy học từ xa theo phương thức trực tuyến gặp không ít thách thức từ việc tổ chức lớp học, đảm bảo chất lượng giảng dạy đến công tác đánh giá kết quả học tập của sinh viên. Do đó, việc nghiên cứu và khảo sát, đánh giá thực trạng quản lý hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến tại trường Đại học Mở Hà Nội là cần thiết nhằm xác định những điểm mạnh, điểm hạn chế trong thực tiễn quản lý làm căn cứ đề xuất các giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý và chất lượng đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến của nhà trường.

2. Một số khái niệm liên quan

2.1. Đào tạo từ xa

Nhóm tác giả Bjorn Holmberg và Michael Morre cho rằng: “Đào tạo từ xa là một cách học chính thức mà trong đó việc dạy học xảy ra khi cả người dạy và người học không có điều kiện gặp mặt nhau, thường là do ở xa nhau. Nói cách khác, đào tạo từ xa là một quá trình GD&ĐT mà trong đó phần lớn hoặc toàn bộ quá trình GD&ĐT có sự tách biệt giữa người dạy và người học về mặt không gian hoặc/và thời gian”[4]

Tác giả Keegan nhận định: “Đào tạo từ xa là một phương pháp đào tạo trong đó phần lớn có sự ngăn cách giữa người dạy và người học về mặt thời gian và/hoặc không gian” [6]

Ngày nhận bài: 04/10/2024. Ngày chỉnh sửa: 27/10/2024. Ngày nhận đăng: 15/11/2024.

¹Trường Đại học Mở Hà Nội

Tác giả liên hệ: Bùi Thị Lự. Địa chỉ e-mail: builu@hou.edu.vn

Theo đó, có thể hiểu: Đào tạo từ xa là một hình thức đào tạo trong đó phần lớn thời gian người dạy và người học không gặp gỡ trực tiếp, thường do khoảng cách về không gian và/hoặc thời gian. Người học sẽ tiếp cận kiến thức thông qua các phương tiện truyền thông như Internet, video, tài liệu điện tử và các công cụ tương tác khác.

2.2. Dạy học trực tuyến

Tác giả Horton (2006) thì khẳng định, xét một cách đơn giản, dạy học trực tuyến là việc sử dụng các CNTT và máy tính nhằm tạo ra các trải nghiệm học tập [5]

Resta và Patru (2010) quan niệm dạy học trực tuyến là hình thức học tập bằng truyền thông qua mạng Internet theo cách tương tác với nội dung học tập và được thiết kế dựa trên nền tảng phương pháp dạy học [7].

Thông tư 09/2021/TT-BGDĐT về quản lý và tổ chức dạy học trực tuyến trong cơ sở giáo dục phổ thông và cơ sở giáo dục thường xuyên, giải thích: Hệ thống dạy học trực tuyến là hệ thống phần mềm dạy học trực tuyến và hạ tầng công nghệ thông tin cho phép quản lý và tổ chức dạy học thông qua môi trường Internet với các phần mềm tổ chức dạy học trực tuyến trực tiếp; hệ thống quản lý học tập trực tuyến; hệ thống quản lý nội dung học tập trực tuyến. dạy học trực tuyến là hoạt động dạy học được tổ chức thực hiện trên hệ thống dạy học trực tuyến [1].

Như vậy, dạy học trực tuyến được hiểu là một hình thức dạy học được thực hiện thông qua các phương tiện điện tử, thường sử dụng internet để cung cấp nội dung học tập và tương tác giữa người dạy và người học theo thời gian biểu linh hoạt.

2.3. Đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến

Đào tạo từ xa ra đời từ thế kỷ 19. Từ đó đến nay, đào tạo từ xa được biết đến với 3 mô hình chủ yếu là mô hình học hàm thụ; mô hình đa phương tiện và mô hình qua mạng Internet hay trực tuyến [3].

Mô hình qua mạng Internet ra đời trong bối cảnh công nghệ thông tin phát triển mạnh mẽ và nhu cầu học từ xa ngày càng gia tăng khiến cho đào tạo từ xa ngày càng mở rộng quy mô. Đặc điểm nổi bật của mô hình này chính là hoạt động dạy – học, tương tác giữa người dạy và người học đều được thực hiện trong môi trường Internet với tốc độ nhanh chóng gần như trực tiếp [3].

Theo đó, có thể hiểu, đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến là hình thức đào tạo từ xa trong đó quá trình giảng dạy và học tập được diễn ra hoàn toàn qua mạng Internet, người dạy (tổ chức đào tạo) sử dụng các nền tảng trực tuyến để cung cấp bài giảng, học liệu và kết nối giữa người dạy và người học.

2.4. Quản lý

Theo tác giả Nguyễn Quốc Chí và Nguyễn Thị Mỹ Lộc: “Quản lý là quá trình đạt đến mục tiêu của tổ chức bằng cách vận dụng các hoạt động (chức năng) kế hoạch hóa, tổ chức, chỉ đạo (lãnh đạo) và kiểm tra” [2,35].

Theo James A.F. Stoner: “Quản lý là quá trình lập kế hoạch, tổ chức, lãnh đạo và kiểm tra công việc của các thành viên trong tổ chức và sử dụng tất cả các nguồn lực sẵn có để đạt được các mục tiêu của tổ chức” [8].

Theo đó, có thể hiểu, quản lý là một quá trình xây dựng kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra, đánh giá hoạt động của các thành viên trong tổ chức nhằm thực hiện hiệu quả mục tiêu đã đề ra.

2.5. Quản lý hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến

Quản lý hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến (gọi tắt là QL hoạt động dạy học trực tuyến) được hiểu là quá trình lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra - đánh giá các hoạt động giảng dạy và học tập trong môi trường Internet nhằm đảm bảo chất lượng đào tạo và sự hiệu quả của quá trình dạy – học từ xa.

3. **Thực trạng quản lý hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến tại Đại học Mở Hà Nội**

3.1. **Giới thiệu hoạt động khảo sát thực trạng**

Mục đích khảo sát: Đề tài tiến hành khảo sát thực trạng quản lý hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến tại trường ĐH Mở Hà Nội nhằm làm rõ những mặt mạnh, mặt yếu cũng như những thuận lợi và khó khăn mà công tác quản lý hoạt động này đang gặp phải.

Nội dung khảo sát: Khảo sát thực trạng quản lý hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến tại trường ĐH Mở Hà Nội;

Mẫu khảo sát: Mẫu khảo sát định lượng gồm 90 cán bộ, giảng viên và 700 sinh viên đang học hệ đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến tại trường ĐH Mở Hà Nội; Mẫu khảo sát định tính được thực hiện trên số lượng hơn 25 người gồm cán bộ, giảng viên và sinh viên.

Công cụ khảo sát: Bộ công cụ khảo sát của đề tài bao gồm 2 loại công cụ cơ bản là phiếu hỏi ý kiến (02 mẫu phiếu) và các câu hỏi phỏng vấn bổ sung. Phiếu khảo sát gồm những câu hỏi đóng (sử dụng thang đánh giá likert 5 mức độ) và câu hỏi mở.

Xử lý số liệu được thực hiện dựa trên thống kê toán học để tính điểm trung bình theo các tiêu chí đánh giá. Điểm trung bình được phân chia theo năm mức độ đánh giá như sau: từ 1,0 đến dưới 1,80 được xếp loại "Kém"; từ 1,80 đến dưới 2,60 được xếp loại "Yếu"; từ 2,60 đến dưới 3,40 được xếp loại "Trung bình"; từ 3,40 đến dưới 4,20 được xếp loại "Khá"; và từ 4,20 đến 5,0 được xếp loại "Tốt".

3.2. **Kết quả khảo sát**

3.2.1. **Thực trạng công tác kế hoạch và chuẩn bị bài giảng, học liệu dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến**

- Thực trạng công tác kế hoạch

Kết quả khảo sát cho thấy, cả 6 tiêu chí được nhóm nghiên cứu khảo sát đều được cán bộ, giảng viên đánh giá cao với ĐTB từ 3.64 trở lên, trong đó có 2 tiêu chí được đánh giá thực hiện ở mức tốt là “Tổ chức phê duyệt kế hoạch dạy học trực tuyến theo từng cấp” và “Ban hành các văn bản quy định, hướng dẫn các khoa chuyên môn, các bộ môn, giảng viên và các bộ phận liên quan xây dựng kế hoạch dạy học trực tuyến”. Điều này cho thấy, công tác kế hoạch trong dạy học trực tuyến ở trường ĐH Mở Hà Nội được cán bộ, giảng viên ghi nhận và khá hài lòng.

- Chuẩn bị bài giảng và học liệu dạy học

Bảng 1. Thực trạng chuẩn bị bài giảng và học liệu dạy học trực tuyến

Nội dung	Điểm trung bình	Thứ bậc
Ban hành các văn bản quy định về yêu cầu, tiêu chuẩn bài giảng dạy học trực tuyến, học liệu dạy học trực tuyến;	4.33	1
Ban hành các văn bản hướng dẫn thiết kế bài giảng, học liệu...	4.30	2
Tổ chức cho giảng viên, tổ và khoa chuyên môn xây dựng hệ thống bài giảng, học liệu theo kế hoạch	4.22	3
Tổ chức thành lập các hội đồng nghiệm thu bài giảng, học liệu dạy học trực tuyến	3.89	4
Tổ chức hoàn thiện bài giảng và học liệu dạy học trực tuyến theo góp ý của hội đồng nghiệm thu	3.67	5
Định kỳ tổ chức lấy ý kiến của người học về bài giảng và học liệu dạy học trực tuyến	3.52	6
Định kỳ đánh giá lại bài giảng và học liệu dạy học trực tuyến để cập nhật, bổ sung đảm bảo phù hợp với thực tiễn	3.31	7

Kết quả khảo sát trên cho thấy, hoạt động chuẩn bị bài giảng và hệ thống học liệu dạy học trực tuyến tại trường ĐH Mở Hà Nội đã được chú trọng thực hiện và được cán bộ, giảng viên đánh giá khá cao, đặc biệt là tiêu chí số 1, 2 và 3. Tuy nhiên, việc định kỳ tổ chức đánh giá lại bài giảng, học liệu để cập nhật bổ sung chỉ được đánh giá thực hiện ở mức trung bình (ĐTB 3.31); hoạt động định kỳ lấy ý kiến phản hồi về bài

giảng, học liệu tuy được đánh giá ở mức khá nhưng với ĐTB khá thấp (3.52 điểm). Điều này đòi hỏi lãnh đạo nhà trường cần xây dựng cơ chế định kỳ đánh giá, cập nhật học liệu một cách rõ ràng và có hệ thống, đồng thời khuyến khích sự tham gia tích cực của giảng viên và sinh viên trong việc góp ý và cải tiến chất lượng giảng dạy.

3.2.2. Thực trạng tổ chức hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến

Kết quả khảo sát cho thấy, hoạt động tổ chức dạy học trực tuyến tại ĐH Mở Hà Nội được đánh giá khá với ĐTB 3.86. Các tiêu chí được đánh giá cao gồm "Phổ biến các văn bản kịp thời" (ĐTB 4.22) và "Tổ chức phân cấp, phân quyền" (ĐTB 4.21), cho thấy hiệu quả trong việc cung cấp thông tin và quản lý. Tuy nhiên, tiêu chí "Tổ chức kiểm tra thi học phần nghiêm túc" (ĐTB 3.37) và "Tổ chức dạy học trực tuyến khoa học" (ĐTB 3.57) được đánh giá thấp, cho thấy hạn chế trong khâu giám sát thi cử và phân công nhiệm vụ. Vấn đề nguồn lực, công nghệ và bồi dưỡng năng lực cho cán bộ, giảng viên cũng chưa đáp ứng đầy đủ yêu cầu dạy học trực tuyến cũng như kỳ vọng của cán bộ, giảng viên.

3.2.3. Thực trạng chỉ đạo hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến

Khảo sát cho thấy tiêu chí "Hướng dẫn tổ chức dạy học trực tuyến chi tiết, liên tục" được cán bộ, giảng viên đánh giá cao nhất, thể hiện việc hướng dẫn chi tiết trong dạy học trực tuyến đã được trường ĐH Mở Hà Nội chú trọng và thực hiện với hiệu quả khá. Ngược lại, tiêu chí "Khuyến khích sự sáng tạo và đổi mới trong dạy học trực tuyến" thuộc mức khá nhưng khá, cho thấy cần cải thiện hơn trong việc tạo môi trường sáng tạo. Các tiêu chí còn lại, như theo dõi công việc và phát triển môi trường tích cực, đều nằm ở mức khá, phản ánh cán bộ, giảng viên được khảo sát đã ghi nhận hiệu quả của các hoạt động này là tương đối nhưng vẫn cần phải nâng cao.

3.2.4. Thực trạng kiểm tra, đánh giá hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến

Công tác kiểm tra, đánh giá hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến tại Trường Đại học Mở Hà Nội đã được thực hiện ở mức khá với ĐTB theo đánh giá của cán bộ, giảng viên nhà trường là 3.86 điểm. Trong đó, các tiêu chí được đánh giá thực hiện tốt như "Ban hành các văn bản quy định về kiểm tra, đánh giá hoạt động dạy học trực tuyến" (ĐTB 4.26), "Phân quyền cho bộ phận cụ thể giám sát quá trình dạy học trực tuyến" (ĐTB 4.22). Tuy nhiên vẫn còn tiêu chí được đánh giá ở mức trung bình như "Tư vấn điều chỉnh trên cơ sở kết quả kiểm tra, đánh giá" cho thấy lãnh đạo nhà trường cần quan tâm chỉ đạo hoạt động tư vấn điều chỉnh sau kiểm tra để nâng cao hơn nữa hiệu quả quản lý chất lượng đào tạo.

4. Nhận xét chung

Như vậy, qua quá trình khảo sát, thu thập và phân tích số liệu, nhóm nghiên cứu có một số nhận xét chung về thực trạng quản lý hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến tại trường Đại học Mở Hà Nội như sau:

- Điểm mạnh

Công tác quản lý dạy học trực tuyến tại trường được đánh giá cao với việc tổ chức và phê duyệt kế hoạch dạy học chặt chẽ. Quy trình ban hành văn bản hướng dẫn cụ thể giúp giảng viên và sinh viên nắm rõ quy định và quy trình. Việc chuẩn bị bài giảng và học liệu được quản lý kỹ lưỡng, từ thiết kế đến triển khai. Hơn nữa, quy trình phân cấp, phân quyền trong công tác giám sát được thực hiện hiệu quả, tạo môi trường hỗ trợ tốt cho giảng viên và sinh viên trong quá trình giảng dạy và học tập trực tuyến.

- Một số điểm cần cải thiện

Việc lập kế hoạch dự phòng rủi ro chưa đủ chi tiết và khả năng ứng phó với sự cố kỹ thuật còn hạn chế. Công tác đánh giá và cập nhật bài giảng, học liệu cũng chưa được thực hiện thường xuyên, dẫn đến khó khăn trong việc nâng cao chất lượng giảng dạy. Vấn đề nguồn lực, công nghệ và bồi dưỡng năng lực cho cán bộ, giảng viên cũng chưa đáp ứng đầy đủ yêu cầu dạy học trực tuyến cũng như kỳ vọng của cán bộ, giảng viên. Khả năng tư vấn điều chỉnh dựa trên kết quả kiểm tra còn yếu, gây ảnh hưởng đến việc cải thiện quy

trình dạy học. Việc phổ biến các tiêu chuẩn kiểm tra chưa rõ ràng, khiến giảng viên và sinh viên gặp khó khăn trong việc nắm bắt tiêu chuẩn đánh giá. . .

5. Kết luận

Bối cảnh chuyển đổi số giáo dục đại học giúp hoạt động dạy học hình thức đào tạo từ xa theo phương thức trực tuyến tại trường Đại học Mở Hà Nội có nhiều cơ hội phát triển đồng thời cũng phải đối diện với nhiều thách thức. Kết quả khảo sát cho thấy, mặc dù lãnh đạo trường Đại học Mở Hà Nội đã có những nỗ lực trong việc triển khai các công nghệ giảng dạy hiện đại và xây dựng nền tảng học tập trực tuyến nhưng vẫn còn một số vấn đề cần cải thiện như chất lượng giảng dạy, năng lực dạy học trực tuyến của giảng viên, sự tham gia tích cực của sinh viên và khả năng hỗ trợ, tư vấn sinh viên. . . đòi hỏi lãnh đạo nhà trường sớm có các giải pháp tích cực, giải quyết đồng bộ các vấn đề tồn tại nhằm phát huy tối ưu những ưu thế của phương thức trực tuyến và nâng cao chất lượng đào tạo, đáp ứng tốt nhất nhu cầu của người học và xã hội.

Lời cảm ơn: Nghiên cứu này được tài trợ bởi đề tài cấp Trường Đại học Mở Hà Nội, mã số MHN 2024-02.35.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), Thông tư số 09/2021/TT-BGDĐT của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo về quản lý và tổ chức dạy học trực tuyến trong cơ sở giáo dục phổ thông và cơ sở giáo dục thường xuyên, ban hành ngày 30 tháng 03 năm 2021.
- [2] Nguyễn Quốc Chí, Nguyễn Thị Mỹ Lộc (2010), Đại cương khoa học quản lý, NXB Đại học quốc gia Hà Nội.
- [3] Bùi Thị Lự (2023), Nâng cao chất lượng đào tạo từ xa tại trường Đại học Mở Hà Nội trên cơ sở tiếp cận khung đảm bảo chất lượng của Hiệp hội các trường Đại học Mở Châu Á, Đề tài nghiên cứu khoa học và công nghệ cấp trường.
- [4] B. Holmberg (1994), Theory and practice of distance education. Routledge
- [5] Horton, W. (2006), E-learning by Design, John Wiley & Sons, San Francisco.
- [6] JMOOC, <http://www.imooc.in/en/>, xem ngày 10 tháng 8 năm 2022
- [7] Resta, P. and Patru, M. (Eds) (2010), Teacher Development in an E-learning Age: A Policy and Planning Guide, Paris, UNESCO.
- [8] Stoner, J. A. F., Freeman, R. E., & Gilbert, D. R. (1995). Management. 6th ed. New Jersey: Prentice Hall.

ABSTRACT

The current state of online distance learning management at Hanoi Open University

Online distance learning is a modern educational method that enables learners to access knowledge without the need for face-to-face interaction with instructors. Through online platforms, students can participate in courses, communicate, and interact with instructors and peers from anywhere and at any time. This method not only provides flexibility in terms of time and location but also broadens learning opportunities for a diverse range of learners. However, the ongoing digital transformation, along with increasing demands from both learners and the labor market, poses significant challenges for online distance education. This necessitates a proactive and innovative approach to managing the teaching process. This article focuses on studying the current state of online distance learning management at Hanoi Open University to assess the institution's strengths and areas for improvement.

Keywords: Management, Distance Education, Online Mode, Online Teaching, Online Distance Education.